בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, וּבְבִנְיָן (יח) שֶׁל שִׂמְחָה, (אֶלָּא אִם כֵּן (יט) כָּתְלוֹ נוֹטֶה לִפֹּל) (טור), (כ) וּמְמַעֲטִין (ד) בְּאֵרוּסִין וְנִשּׂוּאִין, [ר]אֶלָּא אִם לֹא קִיֵּם מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, וּמְמַעֲטִין בִּשְׁאִילַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים לֹא יִשְׁאֲלוּ שָׁלוֹם אֶלָּא כִּנְזוּפִין וְכִמְנֻדִּים לַמָּקוֹם, [ש]וְעַם הָאָרֶץ שֶׁנָּתַן לָהֶם שָׁלוֹם מְשִׁיבִין לוֹ בְּשָׂפָה רָפָה וְכֹבֶד רֹאשׁ, [ת]וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים לְבַדָּם חוֹזְרִים וּמִתְעַנִּים שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי עַד שֶׁיֵּצֵא נִיסָן שֶׁל [א]תְּקוּפָה, [ב]וּמֻתָּרִין לֶאֱכֹל בַּלַּיְלָה וּבִמְלָאכָה וּבִשְׁאָר הַדְּבָרִים, וּמַפְסִיקִים בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ חֲנֻכָּה וּפוּרִים. [ג]יָצָא נִיסָן שֶׁל *)תְּקוּפָה, [ד]וְהוּא כְּשֶׁהִגִּיעַ הַשֶּׁמֶשׁ לִתְחִלַּת (כא) מַזַּל הַשּׁוֹר, אֵין מִתְעַנִּין עוֹד, [ה]שֶׁאֵין הַגְּשָׁמִים בַּזְּמַן הַזֶּה אֶלָּא סִימַן קְלָלָה, [ו]הוֹאִיל וְלֹא יָרְדוּ כָּל עִקָּר בִּתְחִלַּת הַשָּׁנָה: ח [ז]וְכָל זֶה הַסֵּדֶר כְּשֶׁלֹּא יָרְדוּ גְּשָׁמִים כְּלָל, אֲבָל יָרְדוּ בִּרְבִיעָה (פֵּרוּשׁ, הַמָּטָר הַיּוֹרֵד לְהַצְמִיחַ כָּל צֶמַח וָעֵשֶׂב הָאֲדָמָה נִקְרָא 'רְבִיעָה', מִפְּנֵי שֶׁרוֹבֵעַ וּמְעַבֵּר אֶת הַקַּרְקַע, כְּדִכְתִיב (ישעי' נה י) 'כִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם' וְגוֹ' 'וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ' וְגוֹ') וְצָמְחוּ הָעֲשָׂבִים וְהִתְחִילוּ לִיבַשׁ, הֲרֵי אֵלּוּ (כב) מִתְעַנִּים וְזוֹעֲקִים עַד שֶׁיֵּרְדוּ גְּשָׁמִים (כג) [ח]אוֹ עַד שֶׁיִּיבְשׁוּ הַצְּמָחִים. [ט]וְכֵן אִם הִגִּיעַ זְמַן הַפֶּסַח אוֹ קָרוֹב לוֹ, שֶׁהוּא זְמַן פְּרִיחַת הָאִילָנוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא יָרְדוּ גְּשָׁמִים, הֲרֵי אֵלּוּ מִתְעַנִּים וְזוֹעֲקִים עַד שֶׁיֵּרְדוּ גְּשָׁמִים הָרְאוּיִים לְאִילָנוֹת אוֹ עַד שֶׁיַּעֲבֹר זְמַנָּם. [י]וְכֵן אִם הִגִּיעַ חַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יָרְדוּ גְּשָׁמִים הַרְבֵּה כְּדֵי לְמַלֹּאת מֵהֶם הַבּוֹרוֹת וְהַשִּׁיחִין וְהַמְּעָרוֹת, הֲרֵי אֵלּוּ מִתְעַנִּים עַד שֶׁיֵּרֵד גֶּשֶׁם הָרָאוּי לְבוֹרוֹת. וְאִם אֵין לָהֶם מַיִם לִשְׁתּוֹת, מִתְעַנִּין עַל הַגְּשָׁמִים בְּכָל עֵת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם מַיִם לִשְׁתּוֹת, וַאֲפִלּוּ בִּימוֹת הַחַמָּה. [כ]פָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים בֵּין גֶּשֶׁם לְגֶשֶׁם אַרְבָּעִים יוֹם בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, הֲרֵי זֶה מַכַּת בַּצֹּרֶת, וּמִתְעַנִּים וְזוֹעֲקִים עַד שֶׁיֵּרְדוּ גְּשָׁמִים אוֹ עַד שֶׁיַּעֲבֹר זְמַנָּם: ט [ל]בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכָל הַדּוֹמֶה לָהּ, אֲבָל בִּמְקוֹמוֹת שֶׁעוֹנַת הַגְּשָׁמִים שֶׁלָּהֶם (כד) קֹדֶם שִׁבְעָה עָשָׂר בְּמַרְחֶשְׁוָן אוֹ אַחַר זְמַן זֶה, כְּשֶׁיַּגִּיעַ זְמַנָּם וְלֹא יָרְדוּ גְּשָׁמִים, יְחִידִים מִתְעַנִּים שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי וּמַפְסִיקִים בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ חֲנֻכָּה וּפוּרִים, וְשׁוֹהִין אַחַר כָּךְ כְּמוֹ [מ]שִׁשָּׁה יָמִים, אִם לֹא יָרְדוּ גְּשָׁמִים, בֵּית דִּין גּוֹזְרִין שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תַּעֲנִיּוֹת עַל הַסֵּדֶר שֶׁאָמַרְנוּ: י [נ]כָּל תַּעֲנִית שֶׁגּוֹזְרִים הַצִּבּוּר (כה) בְּחוּצָה לָאָרֶץ, אוֹכְלִים בָּהֶם בַּלַּיְלָה וְדִינָם כְּדִין שְׁאָר תַּעֲנִית, שֶׁאֵין גּוֹזְרִים עַל הַצִּבּוּר תַּעֲנִית כְּגוֹן צוֹם כִּפּוּר אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּלְבַד, וּבִגְלַל הַמָּטָר, וּבְאוֹתָם עֶשֶׂר תַּעֲנִיּוֹת שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה אֶמְצָעִיִּים וְשֶׁבַע אַחֲרוֹנוֹת: יא [ס]הָיוּ מִתְעַנִּים עַל הַגְּשָׁמִים וְנַעֲנוּ, כַּמָּה יֵרְדוּ וְיִהְיוּ פּוֹסְקִין מִן הַתַּעֲנִית, מִשֶּׁיִּכָּנְסוּ בְּעֹמֶק הָאָרֶץ הַחֲרֵבָה טֶפַח, וּבְבֵינוֹנִית שְׁנֵי טְפָחִים, וּבַעֲבוּדָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים (וְשִׁעוּר כַּמָּה צְרִיכִין לֵירֵד לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם עַיֵּן לְעֵיל סִימָן רכ"א (ס"א)). [ע]וְאִם הִתְחִילוּ לֵירֵד אַחַר חֲצוֹת, (כו) יַשְׁלִימוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תקס"ט (ס"ג) בְּסוֹפוֹ), (כז) וְאִם הִתְחִילוּ לֵירֵד קֹדֶם חֲצוֹת, (כח) [פ]לֹא יַשְׁלִימוּ, אֶלָּא (כט) יֹאכְלוּ (ה) וְיִשְׁתּוּ וְיַעֲשׂוּ יוֹם טוֹב, וְלָעֶרֶב יִתְקַבְּצוּ [*] וְיֹאמְרוּ (ל) הַלֵּל הַגָּדוֹל: יב [צ]אֵין אוֹמְרִים

בְּאֵר הֵיטֵב

ז (ד) **בְּאֵרוּסִין.** פֵּרוּשׁ שֶׁאֵין מְאָרְסִין כְּלָל. בֵּית יוֹסֵף: **יא** (ה) **וְיִשְׁתּוּ.** וּבְמָקוֹם דִּשְׁכִיחִי שִׁכְרוּת אוֹמְרִים הַלֵּל וְאַחַר כָּךְ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין. וְהוּא הַדִּין אִם רָצוּ רֹב שֶׁדִּינָא הוּא דְּמַשְׁלִימִים, אֵין אוֹמְרִים הַלֵּל כו'. וְעַיֵּן בְּרִיטְבָּ"א תַּעֲנִית (כה:) כו', וְכֵן דַּעַת מַהֲרִ"י וְאָבִי שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה בְּחָבְרוֹן כְּשֶׁנַּעֲנוּ אַחַר חֲצוֹת, שֶׁלֹּא לוֹמַר הַלֵּל, וְכֵן כָּתַב בְּאֵלִיָּה

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

יא [בשו"ע] **וְיֹאמְרוּ הַלֵּל הַגָּדוֹל.** וְכָתַב בִּרְכֵּי יוֹסֵף (ס"ק יב), שֶׁבְּעִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן בִּמְהֵרָה שְׁנַת ת"ץ יָרְדוּ לָהֶם גְּשָׁמִים אַחַר חֲצוֹת וְהִשְׁלִימוּ וְאָמְרוּ הַלֵּל הַגָּדוֹל, וְעַיֵּן בִּפְרִי הָאָרֶץ חֵלֶק ב' (ס"ה) שֶׁכָּתַב וְאֵין רְאָיוֹתָיו מַכְרִיעוֹת, וְהָעִקָּר שֶׁאִם יָרְדוּ אַחַר חֲצוֹת

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

חַלָּשׁ שֶׁאֵינוֹ יָכֹל לְהִתְעַנּוֹת כֻּלָּם, אֵין צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל, וְצָרִיךְ עִיּוּן [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה)]: ז (יח) **שֶׁל שִׂמְחָה.** לָאו דַּוְקָא, (טז) אֶלָּא הוּא הַדִּין לְכָל בִּנְיָן שֶׁאֵין צָרִיךְ דְּאֵינוֹ נַעֲשָׂה אֶלָּא לְנוֹי וּלְהַרְוָחָה בְּעָלְמָא. וְדַע עוֹד, דְּשֶׁל שִׂמְחָה קָאֵי גַּם אַמַּשָּׂא וּמַתָּן, דְּאֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא שֶׁל שִׂמְחָה כְּגוֹן צָרְכֵי חֻפָּה לִבְנוֹ [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ו)]. וְעַיֵּן בְּסִימָן תקנ"א סָעִיף ב' וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (ס"ק יא־יט) מִדִּינִים אֵלּוּ: (יט) **כָּתְלוֹ.** שֶׁל בִּנְיַן שִׂמְחָה, כְּגוֹן (יז) בֵּית חַתְנוּת לִבְנוֹ, (יח) וַאֲפִלּוּ אֵין בּוֹ סַכָּנָה: (כ) **וּמְמַעֲטִין בְּאֵרוּסִין.** פֵּרוּשׁ (יט) שֶׁאֵין מְאָרְסִין כְּלָל, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה: (כא) **מַזַּל הַשּׁוֹר.** וְהַיְנוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם לְאַחַר שֶׁנּוֹפֶלֶת תְּקוּפַת נִיסָן: ח (כב) **מִתְעַנִּין וְזוֹעֲקִין.** בְּפֶה אֲבָל לֹא מַתְרִיעִין [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח)]: (כג) **אוֹ עַד שֶׁיָּבְשׁוּ הַצְּמָחִים.** שֶׁשּׁוּב לֹא יוֹעִיל, וְהָוֵי תְּפִלַּת שָׁוְא: ט (כד) **קֹדֶם שִׁבְעָה עָשָׂר בְּמַרְחֶשְׁוָן.** אֲפִלּוּ עוֹנַת הַגְּשָׁמִים שֶׁלָּהֶם (כ) אַחַר שָׁבוּעוֹת: י (כה) **בְּחוּצָה לָאָרֶץ.** שֶׁאֵין לָהֶם נָשִׂיא שֶׁיִּגְזֹר עֲלֵיהֶם. וְדַע, דְּאַחֲרוֹנִים מִסְתַּפְּקִין אֲפִלּוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִם נוֹהֵג הַיּוֹם הַסֵּדֶר תַּעֲנִית מֵחֲמַת זֶה הַטַּעַם, וְאֶפְשָׁר מִשּׁוּם דִּשְׁלִיחוּתַיְיהוּ דְּקַמָּאֵי קָעָבְדִינַן שָׁם. וְעַיֵּן בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (ס"ה) שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה וּקְצָת מִדְּבָרָיו מוּבָא בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה רֵישׁ הַסִּימָן, עַיֵּן שָׁם: **יא** (כו) **יַשְׁלִימוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם.** שֶׁכְּבָר עָבַר רֹב הַיּוֹם (כא) בִּקְדֻשָּׁה. (כג) וְשׁוּב אֵין אוֹמֵר עֲנֵנוּ בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה וְלֹא תַּחֲנוּנִים אֲחֵרִים, וְגַם הַלֵּל הָיָה רָאוּי לוֹמַר, (כג) אֶלָּא שֶׁאֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּכֶרֶס רְעֵבָה, [דְּמִתּוֹךְ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים קלו כה) 'נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר' נָאֶה לְהֵאָמֵר עַל הַשֹּׁבַע. רַשִׁ"י (כו. ד"ה אלא)]. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכֵיוָן שֶׁנַּעֲנוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם, אוֹמְרִים הַלֵּל הַגָּדוֹל [דָּגוּל מֵרְבָבָה (ד"ה ואם)]: (כז) **וְאִם הִתְחִילוּ לֵירֵד קֹדֶם חֲצוֹת.** מַשְׁמַע מִלָּשׁוֹן זֶה (כד) דְּאַף שֶׁלֹּא נִגְמַר הַשִּׁעוּר גְּשָׁמִים קֹדֶם חֲצוֹת, כֵּיוָן שֶׁהַהַתְחָלָה הָיְתָה קֹדֶם חֲצוֹת וְלֹא הִפְסִיק בַּחֲצוֹת, אָזְלִינַן בָּתַר הַהַתְחָלָה וְלֹא יַשְׁלִימוּ: (כח) **לֹא יַשְׁלִימוּ.** דְּעַד כְּדוּן צַפְרָא הוּא: (כט) **יֹאכְלוּ וְיִשְׁתּוּ.** שֶׁאֵין אוֹמְרִים הַלֵּל הַגָּדוֹל (כה) אֶלָּא בְּנֶפֶשׁ שְׂבֵעָה וְכֶרֶס מְלֵאָה. (כו) וְדַוְקָא בָּזֶה שֶׁהוּא אַחַר הַתְּפִלָּה, אֲבָל קֹדֶם הַתְּפִלָּה שָׁרִי, וְלָכֵן אָמְרִינַן לֵיהּ בִּפְסוּקֵי דְזִמְרָה בְּשַׁחֲרִית בְּשַׁבָּת. וּבְמָקוֹם דִּשְׁכִיחִי שִׁכְרוּת, (כז) אוֹמְרִים הַלֵּל הַגָּדוֹל וְאַחַר כָּךְ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין. (כח) וְהוּא הַדִּין אִם יָרַד קֹדֶם חֲצוֹת וְרָצוּ רֹב הַצִּבּוּר לְהַשְׁלִים דְּמַשְׁלִימִין, וְכַנַּ"ל בְּסִימָן תקס"ט סָעִיף א', יֹאמְרוּ הַלֵּל הַגָּדוֹל קֹדֶם אֲכִילָה: (ל) **הַלֵּל הַגָּדוֹל.** הֵם עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה 'כִּי לְעוֹלָם חַסְדוֹ', וְחוֹתְמִין מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְךָ עַל כָּל טִפָּה וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן רכ"א (ס"ב), וְשׁוּב אֵין הַיָּחִיד צָרִיךְ לְבָרֵךְ. וְיֵשׁ לְהַתְחִיל קֹדֶם הוֹדוּ 'שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ וְגוֹ'

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ז (טז) לְעֵיל בְּסִימָן תקנ"א בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה והרמב"ם) בְּשֵׁם הָרַ"ן (ה:): (יז) רֹא"שׁ (פ"א סכ"א): (יח) טַ"ז סִימָן תקנ"א (סק"ב): (יט) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז) בְּשֵׁם בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש בשם הרמב"ם): ט (כ) פּוֹסְקִים: יא (כא) רִי"ף (ח:) בְּשֵׁם יְרוּשַׁלְמִי (פ"ג הי"א): (כג) רִיטְבָּ"א (כה:): (כג) שָׁם: (כד) בִּרְכֵּי יוֹסֵף (סעי' יא): (כה) גְּמָרָא (כו.): (כו) אַחֲרוֹנִים: (כז) גְּמָרָא (שם): (כח) מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יא) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:

ר רַמְבַּ"ם שָׁם (פ"ג ה"ח). ש בְּרַיְיתָא שָׁם י"ד (ע"ב). ת שָׁם בַּמִּשְׁנָה (יב:). א יְרוּשַׁלְמִי (פ"א ה"ח). ב רַמְבַּ"ם שָׁם (פ"ג ה"ט). ג שָׁם בַּמִּשְׁנָה. *) (וְהוּא שְׁלֹשִׁים יוֹם לְאַחַר תְּקוּפַת נִיסָן). ד רַמְבַּ"ם שָׁם. ה שָׁם בַּמִּשְׁנָה. ו יְרוּשַׁלְמִי (שם) וֶהֱבִיאוֹ הָרִי"ף (ה:) וְהָרֹא"שׁ (פ"א סכ"א) וְהָרַמְבַּ"ם שָׁם. ז מִשְׁנָה שָׁם י"ח (ע"ב). ח אוֹקִימְתָּא דְּרַב נַחְמָן שָׁם (יט.) וּכְפֵרוּשׁ רִאשׁוֹן בְּרַשִׁ"י (ד"ה אבל יבשו) וְכֵן כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים. ט בְּרַיְיתָא שָׁם (יט:). י מִשְׁנָה וּגְמָרָא וּבְרַיְיתָא שָׁם. כ שָׁם בַּמִּשְׁנָה. ל הָרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק ג' (ה"י) מֵהִלְכוֹת תַּעֲנִית וְהוּא מְבֹאָר בַּיְרוּשַׁלְמִי (פ"א ה"א) וְגַם נִרְאֶה מִן הַגְּמָרָא שֶׁלָּנוּ (יד:). מ כֵּן הִגִּיהַּ הַבֵּית יוֹסֵף. נ רַמְבַּ"ם שָׁם (הי"א) מֵהָא דִּשְׁמוּאֵל (יג:) אֵין תַּעֲנִית צִבּוּר בְּבָבֶל. ס בְּרַיְיתָא שָׁם כ"ה (ע"ב) וְכַחֲכָמִים. ע מִשְׁנָה שָׁם י"ט (ע"א) וּכְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. פ שָׁם בַּמִּשְׁנָה י"ט. צ הָרַשְׁבָּ"א בִּתְשׁוּבָה (ח"א סי' תלג).

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תַּעֲנִית סִימָן תקעה תקעו

*) הַלַּל הַגָּדוֹל אֶלָּא כְּשֶׁנַּעֲנוּ בְּיוֹם תַּעֲנִיתָם דַּוְקָא, אֲבָל אִם לֹא נַעֲנוּ עַד יוֹם שֶׁלְּאַחַר (לא) תַּעֲנִיתָם, לֹא: יג קאִם יָרְדוּ לָהֶם גְּשָׁמִים בְּלֵיל תַּעֲנִיתָם קֹדֶם שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר, (לב) אֵין אוֹמְרִים הַלַּל הַגָּדוֹל:

תקעו עַל אֵיזֶה דְּבָרִים מִתְעַנִּין וּמַתְרִיעִין. וּבוֹ ט״ז סְעִיפִים:

א אכְּשֵׁם שֶׁמִּתְעַנִּים (ג) (א) וּמַתְרִיעִים עַל הַגְּשָׁמִים כָּךְ מִתְעַנִּים עַל שְׁאָר הַצָּרוֹת, כְּגוֹן כּוֹתִים שֶׁבָּאוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה עִם יִשְׂרָאֵל אוֹ לִטֹּל מֵהֶם מַס אוֹ לִקַּח מִיָּדָם אֶרֶץ אוֹ לִגְזֹר עֲלֵיהֶם צָרָה אֲפִלּוּ בְּמִצְוָה קַלָּה, הֲרֵי אֵלּוּ מִתְעַנִּין וּמַתְרִיעִין עַד שֶׁיְּרַחֲמוּ. בוְכָל הָעֲרִים שֶׁסְּבִיבוֹתֵיהֶם מִתְעַנִּים אֲבָל אֵין מַתְרִיעִין, אֶלָּא אִם כֵּן תָּקְעוּ לְהִתְקַבֵּץ לְעֶזְרָתָם. גוַאֲפִלּוּ לֹא בָּאוּ אֶלָּא לַעֲבֹר דֶּרֶךְ אַרְצָם, שֶׁאֵין לָהֶם מִלְחָמָה עִמָּהֶם אֶלָּא עַל כּוֹתִים אֲחֵרִים וְעוֹבְרִים עַל מְקוֹם יִשְׂרָאֵל, מִתְעַנִּין וּמַתְרִיעִין: ב דוְכֵן (ב) עַל (ג) [ב] הַדָּבָר. אֵיזֶהוּ דָּבָר, עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת רַגְלִי וְיָצְאוּ מִמֶּנָּה (ג) שְׁלֹשָׁה מֵהֶם בְּשִׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה, הֲרֵי זֶה דָּבָר, יָצְאוּ בְּיוֹם אֶחָד אוֹ בְּאַרְבָּעָה יָמִים, (ד) אֵין זֶה דָּבָר. ההָיוּ בָהּ אֶלֶף וְיָצְאוּ מִמֶּנָּה שִׁשָּׁה מֵהֶם בְּשִׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה, הֲרֵי זֶה דָּבָר, יָצְאוּ בְּיוֹם אֶחָד אוֹ בְּאַרְבָּעָה יָמִים, אֵין זֶה דָּבָר, וְכֵן לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה. וְאֵין הַנָּשִׁים וְהַקְּטַנִּים וְזִקֵּנִים שֶׁשָּׁבְתוּ מִמְּלָאכָה (ה) בִּכְלַל מִנְיַן אַנְשֵׁי הַמְּדִינָה לְעִנְיָן זֶה. זהָיָה דָּבָר (ו) בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִתְעַנִּין שְׁאָר גְּלִיּוֹת עֲלֵיהֶם (וְדַוְקָא דְּאִיכָּא דָּבָר בְּכֻלָּהּ, (ז) וְלֹא בִּמְקָצָתָהּ) (ר״ן פרק ג׳ דתענית). (ח) חהָיָה דָּבָר בַּמְּדִינָה וְשַׂיָּרוֹת הוֹלְכוֹת וּבָאוֹת מִמֶּנָּה לִמְדִינָה אַחֶרֶת, שְׁתֵּיהֶן מִתְעַנּוֹת, (ט) אַף עַל פִּי (י) שֶׁהֵן רְחוֹקוֹת זוֹ מִזּוֹ: ג טוְאִם הָיָה דָּבָר בַּחֲזִירִים, מִפְּנֵי שֶׁמְּעֵיהֶם דּוֹמִים לְשֶׁל בְּנֵי אָדָם, יוְכָל שֶׁכֵּן אִם הָיָה דָּבָר בְּעֵכּוּ״ם וְלֹא בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּתְעַנִּין: ד כוְכֵן מִתְעַנִּין עַל הַמַּפֹּלֶת שֶׁבָּעִיר. כְּיצַד, (יא) הֲרֵי שָׁרְבָתָה בָּעִיר מַפֹּלֶת (יב) לִכְתָלִים בְּרִיאִים (יג) שֶׁאֵינָן עוֹמְדִין בְּצַד הַנָּהָר,

א לְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ב׳ (ה״א) מִמִּשְׁנָה דְּתַעֲנִית י״ט (ע״א) וּמִעוּבְדָּא דְּרַב יְהוּדָה ס״ג. ב שָׁם בְּמִשְׁנָה וּכְתַנָּא קַמָּא. ג בְּרַיְיתָא שָׁם כ״ב (ע״א). ד שָׁם בְּמִשְׁנָה. ה בְּרַיְיתָא שָׁם כ״א (ע״ב). ו רַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ב׳ (ה״ה) מִלְּשׁוֹן הַמִּשְׁנָה דְּתָנֵן (י״ט.) מוֹצִיאָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת רַגְלֵי דְּמִשְׁמַע הַגְּבָרִים לְבַד וּמִהֲשַׁוֵּי וְכוּ׳ וְכֵן מַשְׁמַע מֵהֵרוּשַׁלְמִי (פ״ג ה״ה) דְּאָמַר בַּחוּרִים וְלֹא זְקֵנִים וְהוּא הַדִּין לְאִינָךְ. ז עוּבְדָּא דְּרַב נְחֶמְן (כא:) מְשׁוּם דְּגְבִירָה לוֹקָה שִׁפְחָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. ח עוּבְדָּא דִּשְׁמוּאֵל שָׁם. ט עוּבְדָּא דְּרַב יְהוּדָה שָׁם. י תּוֹסָפוֹת (ד״ה אמרו) וְהָרַ״ן (ח. ד״ה גרסי׳ בגמ׳) לְסִבָּרָא רִאשׁוֹנָה. כ מִשְׁנָה שָׁם י״ט (ע״א). ל בְּרַיְיתָא שָׁם כ׳ (ע״ב).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

רַבָּה (ס״ק יב) עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תקס״ט סָעִיף קָטָן א׳ בְּאֹפֶן אַבְרָהָם שֶׁהֵבִיא מִתְּשׁוּבַת פְּרִי הָאָרֶץ שֶׁאֵרַע מַעֲשֶׂה בִּירוּשָׁלַיִם כו׳, וְהָעִתִּיק הַדְּבָרִים שָׁלֹא בִּמְקוֹמָם, דְּמָה עִנְיַן אֲמִירַת הַלַּל הַגָּדוֹל לְשָׁם, שָׁאֵין לוֹ מָקוֹם שָׁם, כִּי אִם כְּאֵן בְּתַעֲנִית גְּשָׁמִים, וְעַל זֶה כָּתַב כֵּן בְּפְרִי הָאָרֶץ, וְכֹמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ מִשָּׁם הַבְּרֵכִי יוֹסֵף: ב [ב] הַדָּבָר. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בִּרְכֵי יוֹסֵף (סק״ד) שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן בְּשֵׁם מֹהַרַ״מ בֶּן חָבִיב בְּתִשׁוּבָה כָּתַב יָד (סי׳ טז) שֶׁכָּתַב הָאִידָנָא אֵין גּוֹזְרִין תַּעֲנִית צִבּוּר וְהָאִידָנָא אֵין מִתְעַנִּין כְּלָל בְּשָׁעַת הַדָּבָר, דְּמַנָּסָה הוּא כְּשֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה קוֹלֵט שִׁנּוּי אֲוִיר חַס וְשָׁלוֹם. וּבְיוֹרֶה דֵּעָה סוֹף סִימָן שע״ד (ס״א) כָּתַב שֶׁמִּטַּעַם זֶה אֵין מִתְאַבְּלִין

בְּאֵר הֵיטֵב

הַצִּבּוּר לְהִשָּׁלִים, יֹאמְרוּ הַלַּל הַגָּדוֹל קֹדֶם אֲכִילָה. וְיַתְחִיל מִשִּׁיר הַמַּעֲלוֹת הָעוֹמְדִים בְּבֵיתִי ה׳, עַד סוֹף עֲשָׂרִים וְשִׁשָּׁה ׳כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׳, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יב), וְחוֹתְמִין מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ עַל כָּל טִפָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב סִימָן רכ״א, וְשׁוּב אֵין צָרִיךְ כָּל יָחִיד לְבָרֵךְ, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם:

א (ג) וּמַתְרִיעִים. וְתָמֵהַּ אֲנִי לָמָּה אֵין אָנוּ נוֹהֲגִים לְתִקְעַ בְּעֵת צָרָה, הֲלֹא מִדְּאוֹרַיְיתָא מְצוָה לְתִקְעַ בְּלֹא תַּעֲנִית. מָגֵן אַבְרָהָם (הקדמה) עַיֵּן שָׁם: ב (ג) הַדָּבָר.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הָעוֹמְדִים בְּבֵית ה׳ בַּלֵּילוֹת׳ וְאוֹמֵר (תהלים קלה ז) ׳מַעֲלֶה נְשִׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ׳ וְגוֹ׳ [מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יב)]: יב (לא) תַּעֲנִיתָם לֹא. דְּלֹא נַעֲנוּ מִכֹּחַ הַתַּעֲנִית, רַק מִשָּׁמַיָּא דְּרַחֲמוּ עֲלֵיהוּ: יג (לב) אֵין אוֹמְרִים וְכוּ׳. דְּזֶה לֹא מִקְרֵי הַתְחָלָה לְהִתְעַנּוֹת. וּמִשְׁמַע מִפְּתִימַת הַמְחַבֵּר דַּאֲפִלּוּ אוֹתָן הַתַּעֲנִיּוֹת שֶׁמַּפְסִיקִין מִבְּעוֹד יוֹם, מִכָּל מָקוֹם עִקַּר הַתַּעֲנִית מַתְחִיל מֵעַמּוּד הַשַּׁחַר וְאֵילָךְ, לֹא קֹדֶם. וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגַדִּים (מש״ז סק״ד א״א ס״ק יד):

א (א) וּמַתְרִיעִים וְכוּ׳. כָּתַב הָרַמְבַּ״ם (פ״א ה״א), מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לִזְעֹק וּלְהָרִיעַ בַּחֲצוֹצְרוֹת עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָּבוֹא עַל הַצִּבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר י ט) ׳עַל הַצַּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וַהֲרַעֹתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת׳ [וְעַיֵּן בְּמַגִּיד מִשְׁנֶה (שם ה״ד) דְּהָכְרִיעַ לְדִינָא דְּלָאו דַּוְקָא בַּחֲצוֹצְרוֹת, דְּהוּא הַדִּין בְּשׁוֹפָר], כְּלוֹמַר, כָּל דָּבָר שֶׁיֵּצֵא לָכֶם כְּגוֹן בַּצֹּרֶת וְדֶבֶר וְאַרְבֶּה וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, וַעֲקוּ עֲלֵיהֶן וְהָרִיעוּ. וְדָבָר זֶה מְדֹרְכֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא, שֶׁבְּזְמַן שֶׁתָּבוֹא צָרָה וְיִזְעֲקוּ עָלֶיהָ וְיָרִיעוּ יֵדְעוּ הַכֹּל שֶׁגִּלְגֵּל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים הוֹרַע לָהֶן כַּכָּתוּב (ירמיה ה כה) ׳עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה׳ וְגוֹ׳, וְזֶהוּ שֶׁיִּגְרֹם לְהָסִיר הַצָּרָה מֵעֲלֵיהֶם, אֲבָל אִם לֹא יִזְעֲקוּ וְלֹא יָרִיעוּ אֶלָּא יֹאמְרוּ דָּבָר זֶה מִמְּנַהֵג הָעוֹלָם אֵרַע לָנוּ וְצָרָה זוֹ נִקְרֵית הִיא, הֲרֵי זוֹ דֶּרֶךְ אַכְזְרִיּוּת, וְגוֹרֶמֶת לָהֶם לְהִדָּבֵק בְּמַעֲשֵׂיהֶן הָרָעִים, וְתוֹסִיף הַצָּרָה צָרוֹת אֲחֵרוֹת, הוּא שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (ויקרא כו כז-כח) ׳וְהָלַכְתֶּם עִמִּי בְּקֶרִי וְהָלַכְתִּי גַּם אֲנִי עִמָּכֶם בַּחֵמַת קֶרִי׳ וְכוּ׳. וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים לְהִתְעַנּוֹת עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָּבוֹא עַל הַצִּבּוּר עַד שֶׁיְּרַחֲמוּ מִן הַשָּׁמַיִם וְכוּ׳. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְתָמֵהַּ הַמָּגֵן אַבְרָהָם (הקדמה) לָמָּה אֵין אָנוּ נוֹהֲגִין לְתִקְעַ בְּעֵת צָרָה, וַאֲפִלּוּ אִם נֹאמַר דְּאֵין תַּעֲנִית צִבּוּר בְּבָבֶל, הֲלֹא מִדְּאוֹרַיְיתָא מִצְוָה לִתְקֹעַ בְּלֹא תַּעֲנִית וְכַנַּ״ל, וְנִשְׁאַר בְּצָרִיךְ עִיּוּן. וְיֵשׁ מֵאַחֲרוֹנִים

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ג) נְתִיב חַיִּים (ד״ה ואני תמה): ב (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ג) רַשׁ״ל (כא. ד״ה כפר): (ד) בַּיִת יוֹסֵף: (ה) גְּמָרָא (כא:): (ו) בַּ״ח (ס״ד) וְאֵלֶּיהָ זוּטָא (סק״א): ד (ז) רַשׁ״י (כ: ד״ה לא צריכא):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah